

MANAGEMENT FARMACEUTIC ȘI FARMACIE SOCIALĂ

CZU: 615.2/.3.03

UTILIZAREA RAȚIONALĂ A MEDICAMENTELOR
ÎN VIZIUNEA CONSUMATORILOR

RATIONAL USE OF DRUGS
FROM THE VIEWPOINT OF CONSUMERS

Stela ADAUJI, Vladimir SAFTA, Mihail Brumărel, Liliana Dogotari, Tatiana Șchiopu

Catedra de farmacie socială „Vasile Procopișin”,

Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu” din Republica Moldova

Autor corespondent: stela.adauji@usmf.md

Abstract. The concept of the rational use of medicines is advancing ever wider and deeper aspects and problems both in various concrete countries and at the international level. The present research is dedicated to bringing out the opinions of drug users from the Republic of Moldova regarding their attitude towards respecting the principles of rational use of drugs, as well as the difference in the opinions of users depending on their gender (female/male).

Keywords: drugs, rational use of drugs, drug consumer, consumer opinion.

Rezumat. Conceptul utilizării raționale a medicamentelor înaintea din ce în ce aspecte și probleme tot mai ample și mai profunde atât în diverse țări concrete cât și la nivel internațional. Prezenta cercetare este dedicată scoaterii în evidență a părerilor consumatorilor de medicamente din Republica Moldova privitor la atitudinea lor față de respectarea principiilor utilizării raționale a medicamentelor, precum și a diferenței părerilor consumatorilor în dependență de genul lor (feminin/masculin).

Cuvinte cheie: medicamente, utilizare rațională a medicamentelor, consumator de medicamente, părerea consumatorilor.

INTRODUCERE

Conform conceptului promovat de Organizația Mondială a Sănătății (OMS), utilizarea rațională a medicamentelor (URM) presupune faptul că pacientul primește medicamentul necesar, după posibilități – la un preț accesibil, conform necesităților clinice, în doza corespunzătoare caracteristicilor organismului său, pentru perioadă de timp necesară [1]. Principalii factori care influențează URM sunt cei ce se manifestă în relațiile din „*triunghiul: medic – pacient (consumator de medicamente) – farmacist*”, adică cele trei grupe de factori:

1. prescrierea/recomandarea rațională;
2. eliberarea rațională (din farmacie);
3. administrarea rațională (de către consumator).

În cercetările anterioare au fost punctate părerile specialiștilor (medicilor și farmaciștilor) – participanți în „*triunghiul*” de relații menționat mai sus, privind conținutul conceptului URM și importanța lui pentru asigurarea eficienței consumului de medicamente pentru pacient [2, 3].

SCOPUL LUCRĂRII

Evidențierea părerilor consumatorilor de medicamente privind importanța respectării principiilor

utilizării raționale a medicamentelor prescrise/recomandate de către specialiștii medici și farmaciști.

MATERIAL ȘI METODE

Studiul s-a realizat cu aplicarea metodei de chestionare îmbinată cu interviuarea. Chestionării au fost supuși vizitatorii farmaciilor comunitare din mun. Chișinău. Rezidenții și studenții anului V din cadrul facultății de Farmacie aflați la practică au fost antrenați în chestionarea/interviurarea vizitatorilor disponibili să completeze chestionarul, ajutându-le, în caz de necesitate, să înțeleagă esența întrebărilor din chestionar. Chestionarul a conținut cele 15 principii ale utilizării iraționale a medicamentelor folosite de către medici și farmaciști după cum urmează:

1. Utilizarea medicamentelor conform recomandărilor specialistului (medic, farmacist).
2. Respectarea strictă a modului de utilizare a medicamentului (nu depășiți doza zilnică).
3. Respectarea duratei de tratament.
4. Evitarea omiterii sau dublării dozei în timpul tratamentului.
5. Consultarea informației din instrucțiunea medicamentului în timpul utilizării acestuia.
6. Excluderea recomandării medicamentelor altor persoane din propria experiență.

7. Oferirea informațiilor despre maladie și medicamentele utilizate în timpul comunicării cu medicul sau farmacistul.
8. Comunicarea (vizite, telefon, rețele de socializare) cu medicul și farmacistul în timpul tratamentului cu medicamente.
9. Utilizarea accesoriilor medicale pentru organizarea și păstrarea medicamentelor la domiciliu.
10. Elaborarea și plasarea la loc vizibil a orarului de administrare a medicamentelor.
11. Evitarea automedicației (publicitate, sfaturile prietenilor, sfaturi de pe rețele de socializare etc.).
12. Păstrarea corespunzătoare a medicamentelor în condiții casnice conform proprietăților fizico-chimice.
13. Păstrarea ambalajului secundar (cutiei) al medicamentului.
14. Raportarea reacțiilor adverse.
15. Cunoașterea riscurilor interacțiunilor dintre medicamente, medicamente și alimente.

Respondenții au marcat, la viziunea lor, doar gradul de acord, dezacord sau de neutralitate în raport cu importanța principiilor URM pentru asigurare eficientă medicației.

De rând cu aceasta, în prezentul studiu s-a stabilit încă un scop suplimentar: evidențierea diferențelor de păreri a consumatorilor în dependență de genul lor (femei/bărbați).

Studiul s-a realizat ca proiect-pilot la care au participat 200 consumatori de medicamente (100 femei și 100 bărbați).

Acest fapt condiționează necesitatea prelungirii studiului până la obținerea nivelului necesar al reprezentativității.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Totalizarea rezultatelor chestionării a celor 200 consumatori de medicamente privind părerile lor despre importanța respectării principiilor URM, este prezentată în tabel

Tabel. Părerile consumatorilor de medicamente privind importanța respectării principiilor utilizării raționale a medicamentelor

Nr. d/r	Conciliantul conceptului URM	Acord total (%)		Acord parțial (%)		Neutru (%)		Dezacord parțial (%)		Dezacord total (%)	
		F	B	F	B	F	B	F	B	F	B
1	Utilizarea medicamentelor conform recomandărilor specialistului (medic, farmacist).	67,0	87,0	30,0	5,0	3,0	4,0	-	2,0	-	2,0
2	Respectarea strictă a modului de utilizare a medicamentului (nu depășiți doza zilnică).	94,0	82,0	3,0	18,0	-	-	3,0	-	-	-
3	Respectarea duratei de tratament.	80,0	20,0	17,0	10,0	3,0	10,0	-	-	-	-
4	Evitarea omiterii sau dublării dozei în timpul tratamentului.	70,0	69,0	13,0	22,0	-	9,0	10,0	-	7,0	-
5	Consultarea informației din instrucțiunea medicamentului în timpul utilizării acestuia.	84,0	27,0	13,0	27,0	3,0	46,0	-	-	-	-
6	Excluderea recomandării medicamentelor altor persoane din propria experiență.	10,0	18,0	30,0	27,0	10,5	55,0	13,0	-	37,0	-

Nr. d/r	Conciliantul conceptului URM	Acord total (%)		Acord parțial (%)		Neutru (%)		Dezacord parțial (%)		Dezacord total (%)	
		F	B	F	B	F	B	F	B	F	B
7	Oferirea informațiilor despre maladie și medicamentele utilizate în timpul comunicării cu medicul sau farmacistul.	83,0	44,0	10,0	29,0	7,0	15,0	-	7,0	-	5,0
8	Comunicarea (vizite, telefon, rețele de socializare) cu medicul și farmacistul în timpul tratamentului cu medicamente.	70,0	36,0	14,0	27,0	13,0	15,0	-	13,0	3,0	9,0
9	Utilizarea accesoriilor medicale pentru organizarea și păstrarea medicamentelor la domiciliu.	57,0	13,0	33,0	25,0	10,0	27,0	-	20,0	-	15,0
10	Elaborarea și plasarea la loc vizibil a orarului de administrare a medicamentelor.	60,0	51,0	20,0	13,0	20,0	18,0	-	11,0	-	7,0
11	Evitarea automedicației (publicitate, sfaturile prietenilor, sfaturi de pe rețele de socializare etc.).	50,0	51,0	20,0	22,0	17,0	9,0	-	7,0	13,0	11,0
12	Păstrarea corespunzătoare a medicamentelor în condiții casnice conform proprietăților fizico-chimice.	80,0	36,0	13,0	42,0	7,0	7,0	-	9,0	-	6,0
13	Păstrarea ambalajului secundar (cutiei) al medicamentului.	50,0	56,0	27,0	20,0	13,0	15,0	3,5	5,0	7,0	4,0
14	Raportarea reacțiilor adverse.	80,0	60,0	17,0	22,0	3,0	13,0	-	3,0	-	2,0
15	Cunoașterea riscurilor interacțiunilor dintre medicamente, medicamente și alimente.	77,0	40,0	13,0	27,0	7,0	11,0	3,0	13,0	-	9,0
Valoarea medie (femei, bărbați)		67,5	46,0	18,2	26,4	7,7	16,9	2,1	6,0	4,5	4,7
Media pentru toți consumatorii (femei + bărbați)		56,7		22,3		12,3		4,1		4,6	

Datele totalizatoare din tabel denotă faptul că mai mult de jumătate din consumatorii de medicamente intervievași (56,7%, $\hat{I}_{95}=61,39-51,61$) manifestă acord total față de importanța respectării principiilor URM, iar 22,3% ($\hat{I}_{95}=26,89-17,11$) – manifestă acord parțial. Totodată, este regretabil faptul că există și părerea dezacordului total cu aceste principii (4,6% $\hat{I}_{95}=9,39-0,39$) și dezacordului parțial (4,1%, $\hat{I}_{95}=8,89-0,89$). Neutralitatea pe care au manifestat-o 12,3% ($\hat{I}_{95}=15,49-10,51$) din respondenți, trebuie ca în procesul de consiliere să fie orientată spre „*acord*”.

Părerile femeilor. Din numărul total de respondenți – femei, 85,7% ($\hat{I}_{95}=92,00-78,00$) au menționat „*acord*” inclusiv: 67,5% ($\hat{I}_{95}=74,37-60,63$) – acord total și 18,2% ($\hat{I}_{95}=11,33-14,57$) – acord parțial. Dezacordul femeilor pentru unele principii ale URM a constituit 6,6%, inclusiv – 4,5% – dezacord total și 2,1% ($\hat{I}_{95}=8,97- -4,77$) – parțial. Dintre cele 15 principii ale URM menționate în chestionar, cea mai înaltă apreciere, femeile au acordat-o „*Respectării stricte a modului de utilizare a medicamentului (a nu se depăși doza)*” – 94%, urmată de „*Consultarea informației din instrucțiunea medicamentului în timpul utilizării acestuia*” – 84% și „*Oferirea informațiilor despre maladii și medicamentele utilizate în timpul comunicării cu medicul sau farmacistul*” – 83%. Aprecierea minimă (10%) s-a acordat principiului nr. 6 „*Excluderea recomandării medicamentelor altor persoane din propria experiență*”. Tot acestui principiu s-a acordat și „*dezacord*” maxim de 37%.

Părerile bărbaților. Bărbații consumatori de medicamente, spre deosebire de femei, manifestă mai puțin acord și mai mult dezacord în ceea ce privește importanța respectării principiilor URM. Astfel, 72,4% ($\hat{I}_{95}=79,26-65,54$) menționează „*acord*”, inclusiv: 46,0% ($\hat{I}_{95}=52,83-39,17$) – acord total și 26,4% ($\hat{I}_{95}=33,23-19,57$) – acord parțial, iar cota dezacordului constituie 10,7% ($\hat{I}_{95}=15,05-6,35$), inclusiv 4,7% ($\hat{I}_{95}=8,18-1,22$) – dezacord total și 6,0% ($\hat{I}_{95}=12,83- -0,83$) – parțial. Cât privește acordul/dezacordul pentru anumite principii concrete, bărbații au menționat acordul maxim (87%) pentru principiul nr. 1 – „*Utilizarea medicamentelor conform recomandărilor specialistului (medic, farmacist)*”, urmat de principiul nr. 2 cu 82%. Cel mai mic „*acord total*” a fost oferit principiului nr. 9 cu 13,0% urmat de principiul nr. 6 – cu 18%. Dezacordul total a fost de maximum 15% pentru principiul nr. 9 „*Utilizarea accesoriilor medicale pentru organizarea și păstrarea medicamentelor la domiciliu*”, urmat de principiul nr. 11 „*Evitarea automedicației (publicitate, sfaturile prietenilor, sfaturi de pe rețelele de socializare etc.)*” – cu 11% dezacord total.

Diferențele între părerile femeilor și bărbaților evidențiate în acest studiu pot fi folosite de către

specialiștii medici și farmaciști în procesul de asigurare a complianței și aderenții consumatorilor la tratamentul medicamentos preconizat.

CONCLUZII

1. S-au evidențiat părerile consumatorilor de medicamente privind importanța respectării principiilor utilizării raționale a medicamentelor și s-au determinat indicatorii cantitativi ce caracterizează aceste părerii.
2. S-au determinat particularitățile diferențelor între părerile femeilor și bărbaților referitoare la importanța respectării principiilor utilizării raționale a medicamentelor.

REFERINȚE

1. The rational use of drugs. Report of the Conference of Experts in Nairobi. – <http://apps.who.int/medicinesdocs/en/m/anstract/js17054e>
2. LOZAN, O., GUȚU, D., CUMPĂNĂ, M., ALEXA, Z., ADAUJI, S., COJOCARU-TOMA, M., ANISEI, A. Cadrul legal național cu privire la managementul utilizării raționale a medicamentelor. În: *Managementul utilizării raționale a medicamentului*. Manual. Chișinău: S. n., „T-Par”, 2022. 288 p. ISBN 978-9975-63-559-2.
3. SÎBII, L., ADAUJI, S., BOBUȚAC, V., SAFTA, V. Evaluarea părerilor farmaciștilor din farmaciile comunitare privind utilizarea rațională a medicamentelor. În: *Materialele conferinței științifice cu participare internațională „Farmacia etică: istorie, realități și perspective” dedicată memoriei Vasile Procopișin și Nadejda Ciobanu*. *Lucrări în extenso*. 19-21 aprilie 2018. Chișinău, 2018, pp. 107-110. ISBN 978-9975-3159-5-1. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/124795.

ID-UL ORCID AL AUTORILOR

Stela Adauji
<https://orcid.org/0000-0002-5027-4144>
Vladimir Safta
<https://orcid.org/0000-0001-8851-9701>
Mihail Brumărel
<https://orcid.org/0000-0003-1126-9884>
Liliana Dogotari
<https://orcid.org/0000-0002-6083-7828>
Tatiana Șchiopu
<https://orcid.org/0000-0001-6550-2261>